

Хромова В. С.

Східноукраїнський університет імені Володимира Даля

Добріді М. Г.

Східноукраїнський університет імені Володимира Даля

МЕМИ ЯК СУЧАСНИЙ ЖАНР МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ВПЛИВ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Статтю присвячено інтернет-мемам як сучасному жанру масової цифрової комунікації у перекладознавчому ракурсі. Обґрунтовано наукову новизну підходу, що розглядає мем як полікодовий (креолізований) текст, у якому смисл виникає з взаємодії вербального компонента, візуального ряду та контексту циркуляції. Методологічну основу становлять елементи описового, зіставного, прагмалінгвістичного й культурологічного аналізу; використано інструменти мультимодального аналізу для виявлення ролі зображення у створенні комічного ефекту та збереженні прагматичного навантаження повідомлення.

У роботі уточнено типологію мемів за ступенем креолізації, окреслено механізми породження гумору (гра слів, алюзії, інтертекстуальні посилання, культурні сценарії) і пояснено, чому буквальний переклад здебільшого не забезпечує збереження прагматичного ефекту. Аргументовано доцільність комплексної стратегії перекладу, що поєднує калькування, адаптацію, транскреацію та компенсацію залежно від релевантності культурних кодів цільовій аудиторії. Підкреслено двонапряму динаміку впливу англійської мови: глобальні мемі сприяють проникненню іноземних елементів в український молодіжний лексикон, тоді як локальні переклади формують національні модифікації міжнародних шаблонів. Особливу увагу приділено дидактичному потенціалу мемів як навчального матеріалу у курсах перекладу, міжкультурної комунікації та медіалінгвістики.

Практична значущість полягає у виробленні критеріїв добору перекладацьких стратегій для освітніх і медіапроектів, а також у підготовці ґрунту для подальшої стандартизації роботи з мультимодальними матеріалами у перекладознавстві. Результати дослідження можуть бути використані при укладанні методичних рекомендацій із локалізації цифрового контенту та у формуванні компетенцій перекладачів у сфері цифрових медіа.

Ключові слова: інтернет-мем, меметика, креолізований текст, масова комунікація, переклад, міжкультурна адаптація, англійські запозичення.

Постановка проблеми. У сучасному цифровому просторі інтернет-меми становлять невід'ємний компонент масової комунікації та відіграють помітну роль у формуванні дискурсивних практик молодіжного середовища. Як динамічний і багатофункціональний жанр, мемі активно поширюються в соціальних мережах, виступаючи не лише засобом розваги, а й інструментом трансляції культурних кодів та мовних інновацій. Значна частина популярних мемів формується в англійськомовному сегменті Інтернету, після чого зазнає адаптації в інших лінгвокультурах. Українська молодь охоче запозичує такі одиниці, використовуючи їх як у первісному вигляді, так і шляхом дослівного калькування англійських виразів. Незважаючи на певну невідповідність

нормам українського синтаксису, подібні структури набули широкого вжитку серед користувачів мережі, поступово інтегрувавшись у молодіжний мовний код і збагачуючи його новими комунікативними моделями.

Стрімке поширення іноземних мемів породжує проблему їх перекладу та адаптації до місцевого культурного контексту. З одного боку, мемі є носіями актуальної культурної інформації, гумору та соціальних сенсів; з іншого – багато з них глибоко вкорінені у специфічних реаліях і можуть виявитися «непрозорими» для аудиторії іншої культури. Перекладачі та медіа-фахівці стикаються з питаннями: «Чи можливо передати зміст і комічний ефект мемів іншою мовою без втрати значення?»

Тобто, процес перенесення мемів з однієї мовної культури в іншу супроводжується низкою перекладацьких труднощів, пов'язаних із збереженням гри слів, культурних асоціацій та прагматичного ефекту оригіналу. Саме це зумовлює актуальність дослідження проблеми перекладу мемів у міжкультурній комунікації.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття «мем» увів у науковий обіг Річард Докінз у праці *The Selfish Gene* (1976), визначивши його як одиницю культурної інформації, що поширюється шляхом наслідування [1, с. 192]. За Докінзом, мем подібний до гена: він «кодує» культурну інформацію та передається від людини до людини, змінюючись у процесі розповсюдження. Цю ідею розвинула С. Блекмор, яка у книзі *The Meme Machine* (1999) назвала людей «машинами для мемів», що відтворюють культурні зразки [2, с. 22]. Д. Деннет, підтримуючи меметичний підхід, окреслив меми як «віруси розуму», що несвідомо впливають на масову свідомість [3, с. 207].

У перекладознавстві поняття мему метафорично застосував А. Честерман у праці *Memes of Translation* (1997), розглядаючи основні теоретичні категорії – «еквівалентність», «дослівність», «вільність перекладу» – як «меми перекладу», тобто ідеї, що самовідтворюються у науковій спільноті [4, с. 8].

У сучасному науковому дискурсі меми тлумачать як одиниці культурної інформації, здатні до копіювання та еволюції. За Ф. Хейлігеном, мем – це інформаційний шаблон, який може бути відтворений у свідомості іншої людини [5, с. 3205]. Інтернет-меми становлять окрему підкатегорію мемів, що функціонують у цифровому середовищі, поєднуючи текст і зображення. Вони належать до креолізованих (мультимодальних) текстів, де значення формується завдяки взаємодії вербального та візуального компонентів [6; 7].

В дослідженнях українських вчених (О. Садловська, В. Білий, М. Жулінська, О. Содель та ін.) меми розглядаються як елементи інтернет-дискурсу, засоби культурної комунікації й навчання [8; 10]. Проте у перекладознавчій площині ця проблематика ще недостатньо вивчена. Найбільші труднощі викликає переклад креолізованих мемів, що потребує поєднання лінгвістичного, культурного й семіотичного аналізу для досягнення міжкультурної адекватності.

Постановка завдання. Мета статті полягає у комплексному аналізі інтернет-мемів як сучасного жанру масової комунікації з точки зору перекладознавства. Передбачається з'ясувати поняття

«мем» у контексті культурології, психології та теорії перекладу, охарактеризувати інтернет-мем як креолізований (полікодовий) текст, визначити специфіку англійських запозичень у складі українських мемів та обґрунтувати підходи до їх перекладу й міжкультурної адаптації. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: 1) дослідити еволюцію поняття «мем» та основні наукові підходи до цього феномену; 2) виявити структурно-семіотичні особливості інтернет-мемів як поєднання вербального і візуального компонентів; 3) проаналізувати проблематику перекладу інтернет-мемів (лінгвістичні та культурні аспекти) та запропонувати принципи комплексного перекладацького підходу.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Р. Докінз, поняття *мем* сформувалося на межі біології та культурології й стало метафорою для опису механізмів культурної спадковості. У контексті культурології меми постають як своєрідні «гени культури» – мінімальні одиниці культурного досвіду, що здатні до відтворення, варіювання та розвитку в процесі міжособистісної комунікації [1, с. 98–99]. Культурологічний підхід підкреслює, що меми можуть реалізовуватись у різних формах – у вигляді ідей, звичок, мелодій, візуальних образів чи мовних виразів. У сукупності вони формують цілісні утворення – так звані *мемоплекси*, тобто комплекси взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних ідей, подібно до того, як окремі гени складають єдиний геном. Меми, що успішно приживаються в культурі, забезпечують спадкоємність традицій, моди, вірувань тощо, а невдалі – зникають.

Меметична гіпотеза (С. Блекмор, Д. Деннет та ін.) пропонує радикальний погляд: *культура сама еволюціонує за законами добору мемів*, а людина слугує середовищем для їх розмноження [2, с. 22]. Хоча ця ідея є дискусійною і викликає критику (скептики на кшталт Стівена Гулда назвали меметику «порожньою метафорою»), вона дала поштовх для численних міждисциплінарних дискусій про природу поширення інформації [21, с. 4–5].

У перекладознавстві поняття мему набуло відображення переважно метафорично. Праця А. Честермана «Меми перекладу» стала спробою застосувати меметичний підхід до аналізу розвитку перекладацьких ідей. А. Честерман розглядає певні наукові концепти (наприклад, теорію невидимості перекладача, різні стратегії перекладу) як меми, що поширюються серед дослідників і практиків перекладу. Цей підхід дозволив побачити

еволюцію перекладознавчих теорій не як лінійну зміну «шкіл», а як конкуренцію та виживання найвдаліших мемів-ідей. Хоча сам А. Честерман зосереджувався на рівні теорії, його робота демонструє плідність поняття мем для опису розповсюдження будь-якої інформації, зокрема й перекладацьких рішень чи моделей. У контексті нашого дослідження це підкреслює, що *переклад мемів* (як одиниць культури) можна розглядати не лише як мовну операцію, але і як передачу певних культурних «мемів» від однієї аудиторії до іншої [4, с. 113–114, 186].

Інтернет-мем можна визначити як полікодове повідомлення, у якому поєднано кілька знакових систем – вербальну (текстову) та невербальну (візуальну, іноді аудіо- чи відео). У теорії масової комунікації такі утворення класифікують як *креолізовані* або *мультимодальні тексти*. Їхній зміст формується завдяки взаємодії різних кодів: текст уточнює або переосмислює зображення, а візуальний ряд, своєю чергою, надає додаткові смисли. Дослідники виокремлюють три ступені креолізації мемів. Нульова креолізація передбачає відсутність образної частини, коли комічний ефект створює лише текст. Часткова креолізація – найпоширеніший тип, коли зображення доповнює текст, але останній залишається зрозумілим самотійно. Повна креолізація спостерігається тоді, коли текст і зображення настільки взаємозалежні, що лише їх поєднання формує гумористичний ефект. Саме комплексність цих кодів забезпечує ефективність комунікації [8, с. 167–168].

Інтернет-меми активно апелюють до *прецедентних явищ* – відомих образів, цитат, сцен і персонажів, що закріплені у колективній культурній пам'яті. Для розуміння мемів отримувач має володіти відповідним культурним кодом і контекстом. Наприклад, мем із кадром Леонардо Ді Капріо з фільму «Джанго вільний» і підписом «нарешті п'ятниця» зрозумілий лише тому, хто впізнає актора та сцену як символ радості й святкування.

Тобто, інтернет-меми є інтертекстуальними й інтерсеміотичними утвореннями, що поєднують різні пласти культури – тексти, образи, події – у стислій, концентрованій формі. Вони виконують функцію лаконічного засобу передачі інформації та водночас виступають прикладом віртуальної творчості, у якій поєднуються елементи реальності й гумору.

Щодо проблеми перекладу інтернет-мемів, зазначимо, що це є складним завданням через поєднання вербального, візуального та культурного кодів. Значення мему залежить не лише від

тексту, а й від контексту, алузій і образу, тому дослівного перекладу зазвичай недостатньо. Необхідно враховувати гру слів, культурні реалії й гумористичний підтекст, який часто не має точних відповідників в українській мові. Англійські меми нерідко побудовані на жартах або інтернет-сленгу, що потребує адаптації під іншу культуру.

Перед перекладачем постає дилема: зберегти оригінал чи локалізувати мем для нової аудиторії. У багатьох випадках буквальний переклад замінюється транскреацією – творчим переосмисленням змісту з метою збереження комічного ефекту. Це стосується, зокрема, мемів із грою слів, коли для передачі жарту потрібно створити аналогічний мовний ефект у цільовій культурі. Такі рішення виходять за межі традиційної еквівалентності, але забезпечують прагматичну відповідність.

Інтернет-культура водночас демонструє толерантність до іншомовного контенту: англійські вирази на кшталт «*LOL*», «*OMG*» чи «*You shall not pass*» часто сприймаються без перекладу, адже стали частиною глобального культурного простору. Однак повна відмова від перекладу не сприяє розвитку національного мемотворення, тому перекладач має балансувати між збереженням оригіналу й культурною адаптацією.

Для ефективного перекладу мемів застосовується комплексний підхід, що включає семантичний, культурний і візуальний аналіз. Перекладач визначає, які елементи важливі для гумору, а які можна замінити без втрати смислу. У деяких випадках змінюють навіть візуальну складову або створюють новий текст під існуюче зображення. Це зближує переклад мемів з аудіовізуальним перекладом, рекламою чи коміксами, де текст і зображення взаємодіють як єдине ціле.

Як зазначає Н. А. Карпенко, перекладач має відтворювати не лише зміст, а й прагматичний ефект мема, добираючи стратегії компенсації, адаптації чи експлікації [9, с. 169, 171]. Не всі меми піддаються успішній локалізації: деякі настільки пов'язані з конкретним соціальним чи політичним контекстом, що поза ним втрачають смисл. У таких випадках доцільно залишати оригінал або добирати культурно близький еквівалент, який викличе схожу реакцію. Отже, переклад інтернет-мемів вимагає поєднання мовної, культурної й візуальної компетентності. Перекладач виступає водночас лінгвістом, культурним аналітиком і творцем контенту. Врахування всіх рівнів оригіналу дозволяє досягти головного – збереження комунікативного ефекту мему та його

ролі як засобу міжкультурного обміну у глобальному цифровому просторі.

Висновки. Отже, в ході дослідження було виявлено, що інтернет-меми сформувалися як новітній жанр масової комунікації, у якому вербальний і візуальний елементи інтегруються в єдине полікодове повідомлення з яскравим емоційним, культурним та часто іронічним забарвленням. Такий формат забезпечує їхню ефективність у цифровому середовищі та сприяє швидкому поширенню інформації. Меми поєднують лаконічність, образність і культурну впізнаваність, що робить їх унікальним інструментом масової комунікації.

Від ідей Р. Докінза й С. Блекмор до сучасних перекладознавчих концепцій простежується еволюція поглядів на мем як реплікатора культурної інформації. У цьому контексті меми розглядаються не як випадкові одиниці гумору, а як складні семіотичні структури, що функціонують за законами культурного добору. Вони здатні перетинати мовні та національні межі, трансформуючись відповідно до умов нових соціокультурних середовищ.

Креолізована природа мемів – тобто взаємодія слова, зображення, іноді звуку або відео – зумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до їх вивчення. Переклад таких об'єктів вимагає не лише лінгвістичної компетентності, а й знання візуальної семіотики, актуального культурного контексту, субкультурних кодів та прагматичних очікувань цільової аудиторії.

Комічний ефект мемів часто пов'язаний із алузіями на прецедентні тексти, міжтекстовими зв'язками, пародіюванням стилів чи ідей, грою з шаблонами. Саме тому переклад мемів є насамперед актом міжкультурної адаптації. Перекладач повинен не лише інтерпретувати буквальний зміст, а й реконструювати функцію мему – пере-

дати той самий емоційний, гумористичний або критичний ефект.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що переклад мемів потребує комплексного підходу, який включає поєднання лінгвістичних, культурологічних, психолінгвістичних і семіотичних стратегій. Успішна міжмовна передача такого тексту передбачає гнучке використання засобів: адаптації, трансформації, транс креації, компенсації або навіть створення нового оригінального тексту, що зберігає функціональну еквівалентність.

Дослідження цієї проблематики у межах перекладознавства є перспективним напрямом, який відкриває нові можливості для вивчення динаміки цифрового дискурсу, стратегій локалізації контенту та ролі перекладача у сучасній мультимодальній комунікації.

Зважаючи на глобалізацію цифрової культури, перекладачі сьогодні виконують не лише роль посередників між мовами, а й між культурами, соціальними реаліями, і навіть поколіннями. У цьому сенсі вдалий переклад мему – це більше, ніж текст: це приклад гнучкої комунікативної дії, здатної зберігати культурну цілісність повідомлення в іншомовному середовищі.

У перспективі подальших досліджень можна зосередитися на розробці типології мемів за перекладознавчими критеріями (ступінь креолізації, тип комічного ефекту, функція в дискурсі), а також на створенні методичних рекомендацій для локалізації цифрового контенту, що містить елементи візуального гумору. Увага до цієї сфери дозволить не лише покращити ефективність міжкультурної взаємодії, а й сприяти формуванню власного українського медіапростору, відкритого до глобального обміну, але зберігаючого культурну специфіку.

Список літератури:

1. Dawkins R. *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press, 1976. 224 p.
2. Blackmore S. *The Meme Machine*. Oxford: Oxford University Press, 1999. 264 p.
3. Dennett D. C. *Consciousness Explained*. Boston: Little, Brown and Company, 1991. 511 p.
4. Chesterman A. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1997. 222 p.
5. Heylighen F. Evolution of Culture, Memetics. In: *Encyclopedia of Complexity and Systems Science*. New York: Springer, 2009. P. 3205–3220. London – New York: Continuum International Publishing Group, 2010. 256 p.
6. Kress G., van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. 3rd ed. London: Routledge, 2020. 312 p.
7. O'Halloran K. *Multimodal Discourse Analysis*. London: Bloomsbury Academic, 2011. 272 p.
8. Содель О. Інтернет-мем як креолізований комічний текст. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 65(3). С. 166–171.
9. Карпенко Н. А. Відтворення прагматики мемів в англо-українському перекладі. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. № 23(2). С. 168–172.

10. Садловська О. С. Явище мемів та особливості їх перекладу. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції ЖДУ ім. І. Франка*. Житомир, 2019. С. 1–6.

Khromova V. S., Dobridi M. G. MEMES AS A MODERN GENRE OF MASS COMMUNICATION: THE INFLUENCE OF ENGLISH-LANGUAGE BORROWINGS IN UKRAINIAN YOUTH CULTURE

The article focuses on Internet memes as a modern genre of mass digital communication viewed through the lens of translation studies. The scientific novelty lies in interpreting the meme as a polycode (creolized) text in which meaning emerges from the interaction between the verbal component, visual imagery, and contextual factors of circulation. The aim of the study is to describe the structural and semiotic characteristics of memes and to identify the principles of their adequate cross-cultural transfer into Ukrainian, taking into account the spread of English borrowings in youth discourse. The methodological framework combines descriptive, comparative, pragmalinguistic, and cultural approaches, as well as elements of multimodal analysis to determine the role of the visual component in creating humorous effects and preserving the pragmatic intent of the message.

The study clarifies the typology of memes by the degree of creolization, outlines the mechanisms of humor generation (wordplay, allusions, intertextual references, cultural scripts), and explains why literal translation rarely preserves the pragmatic effect. The article substantiates the relevance of a comprehensive translation strategy combining calque, adaptation, transcreation, and compensation depending on the cultural proximity of the source and target audiences. The bidirectional influence of the English language is emphasized: global memes facilitate the integration of foreign elements into Ukrainian youth slang, while localized translations create national modifications of international templates. Special attention is paid to the didactic potential of memes as educational material in courses on translation, intercultural communication, and media linguistics.

The practical significance of the research lies in developing criteria for selecting translation strategies in educational and media projects, as well as in laying the foundation for further standardization of work with multimodal texts in translation studies. The results can be applied in creating methodological recommendations for digital content localization and in shaping translators' competencies in the field of digital media.

Key words: *internet meme, memetics, creolized text, mass communication, translation, cross-cultural adaptation, English borrowings.*

Дата надходження статті: 07.11.2025

Дата прийняття статті: 10.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025